
**ТЪРЖЕСТВЕНА НАЦИОНАЛНА
КОНФЕРЕНЦИЯ „135 ГОДИНИ ОТ
ПРИЕМАНЕТО НА ТЪРНОВСКАТА
КОНСТИТУЦИЯ“**
Велико Търново, 26 април 2014 г.

**СЛОВО НА РАЛИЦА НЕГЕНЦОВА –
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ**

Уважаеми господин председател на Върховния касационен съд,
Ваше Преосвещенство Великотърновски митрополит Григорий,
уважаема г-жо Колева, представител на Висшия съдебен съвет,
уважаема г-жо Коева, председател на Великотърновската адвокатска колегия,
уважаеми гости на нашето тържествено честване,
уважаеми колеги,
скъпи дами и господа,

За мен е голяма чест да говоря пред такава уважавана аудитория по повод честването на 135-годишнината от приемането на Търновската конституция. Искрено е и възлението ми, че днес говоря тук, където на 16 април 1879 г. Учредителното събрание приема Конституцията на Българското княжество. Конституция, която съчетава най-напредничавите идеи на европейската мисъл с демократичните традиции на българското общество. Конституция, която поставя основите на правната уредба на Княжество България като модерна, светска, национална държава, с буржоазно-демократично управление, в духа на принципа на разделение на властите и предоставяне широко на права и свободи на българските граждани. Конституция, с която се поставя началото на българския парламентаризъм, който закономерно носи отпечатъка на националния характер, но и в същото време възприема типичните особености на тази форма на социално управление с нейните най-основни характеристики – решаване на политическите и социално-икономическите въпроси от едно представително тяло чрез дебати, излагане на тези и вземане на решения, съответстващи на обществените нагласи и потребности.

16 април 1879 г. е ден от хилядолетната ни история, с който трябва да се гордеем. Изминалите 135 години препотвърдиха историческата далновидност на нашите

предци, положили онази здрава основа, върху която сега заедно да отстояваме принципите на правовата държава. Неслучайно този ден е празник не само на Конституцията, но и на българските юристи, част от които сме и ние, адвокатите.

Проектът за Органически устав за държавното устройство на Българското княжество е изготвен в канцеларията на Временното руско управление и съгласуван с български общественици и Руската имперска комисия. Конституцията се изработва в сложна и напрегната обстановка, съчетаваща еуфорията от възраждането на българската държавност, разочарованието от решенията на Берлинския конгрес и амбициите и натиска на световните сили, концентрирали вниманието си върху разгръщащите се процеси на Балканите.

Вие сами видяхте, че почти всички заседания са белязани с бурни дебати и стълкновения, но същественото в случая е не толкова атмосферата, а фактът, че участниците, независимо от своите политически възгледи, се обединяват около следните основни принципи: законност, свобода на личността, равенство на гражданите, лична и обществена сигурност, единна национална държава.

Тези ръководни начала обуславят духа на основния закон. Това е и първият урок по модерно, държавническо мислене и пиетет към правото, който ни завещаха нашите предци.

Основната цел на Търновската конституция е да бъдат поставени и закрепени правно социално-икономическите и политическите изменения в българското общество след Освобождението през 1878 г. Така съгласно чл. 4 от Конституцията българското царство е монархия, наследствена и конституционна, с народно представителство, като на монарха се предоставят широки пълномощия във вътрешния и международния живот на страната.

Конституцията определя функциите и компетентността на централните органи на държавната власт. С нея се регламентират отговорността на министрите, неприкосновеността на депутатите и общинското самоуправление.

По отношение на съдебната власт основният закон не е докрай последователен. Липсва отделна глава за съдебната власт като гаранция за правовата държава, няма контрол за съответствие на законите с Конституцията и гражданите се наричат поданици. Но това не намалява значението на Търновската конституция за нашата история. Тя прокламира и гарантира икономическия и политическия либерализъм на най-високото конституционно ниво и регламентира статута на основния, достоен гражданин. Този гражданин, който е свободен.

Демократизмът на основния закон се проявява в конституционната уредба на личните свободи и права на гражданите, свободата на личността и неприкосновеността на жилището и кореспонденцията, свободата на печата, свободата на събранията и правото на сдружаване на гражданите, равенството им пред закона.

Неслучайно чл. 61 казва: „Никой в Българското Княжество не може да купува, нито да продава човечески същества. Всеки роб от какъвто и да е пол, вяра или

народност да бъде, свободен става, щом стъпи на българска територия. Правото на собственост се обявява за неприкосновено, а принудителното отстъпване на имот се допуска по изключение, само заради държавна или обществена полза, и то по ред, предвиден в закона, и със справедлива и предварителна заплата“.

Важно достижение на Конституцията е уредбата на политическите права на гражданите. Въвежда се общо и равно изборително право за всички граждани, отговарящи на определени изисквания. С тези свои разпоредби Търновската конституция се явява уникален за България правно-политически акт. За първи път в историята на българите по законодателен ред се прокламират универсалните лични свободи на гражданите: свободата на печата, на събранията и дружествата, както и принципите на правовата държава.

Наред с останалото, в чл. 73 от основния закон създателите ѝ записват: „Никой не може да бъде наказан без присъда от надлежния съд, която е вече влязла в законна сила“. Добавя се: „Никому не може да се наложи наказание, което не е установено от законите. Мъчения при каквото и да е обвинение, също и конфискуване на имот се запрещават“.

Много може да се говори за създаването и духа на Търновската конституция, за създателите ѝ, всичките онези изтъкнати родолюбиви българи с обществено и икономическо влияние, които поставят устоите на Третата българска държава.

Мисля, че още много и аз самата бих могла да говоря, написала съм, но тази постановка, тази възстановка на Учредителното събрание изчерпи една много голяма част от това, което бих искала да кажа. Мисля, че по-нагледен начин за това какво е станало тогава, какви принципи са били отстоявани от нашите предци, не би могло да се направи.

Сред първоучителите изпъкват имената на множество известни български юристи и адвокати, като Марко Балабанов, Димитър Греков, д-р Константин Стоилов, Димитър Карамфилович и др. Адвокатите винаги са заемали и заемат основно място там, където се поставят основите на законността и на правовата държава, там, където се отстояват интересите на гражданите. Това обуславя и уникалността на адвокатската професия. Единствената професия, закрепена по-късно в най-новата българска Конституция.

Адвокатската професия е уникална и с това, че тя е призвана да бъде опозиция на всяка власт, неподвластна на йерархия и на каквито и да било зависимости.

Скъпи колеги,
уважаеми гости,

Нека си пожелаем, отстоявайки принципите, залегнали в Търновската конституция и доразвити по-късно, да бъдем верни на идеите, завещани ни от нашите предци, идеи, които да съхраним и с чест да предадем на идващите поколения!